

Birliyə və inkişafa xidmət edən əməkdaşlıq

Dostluq münasibətləri Azərbaycan dövlətinin Mərkəzi Asiya siyasətində yeni üfüqlər açır

Ölkələrimizin müstəqilliyi dövründə Azərbaycanla Özbəkistan arasında dostluq və etibarlı münasibətlər üzərində qurulmuş əlaqələr son illərdə daha da möhkəmlənərək inkişaf etməkdədir. Burada Azərbaycan və Özbəkistanın dövlət rəhbərləri cənab İlham Əliyev və cənab Şavkat Mirziyoyev arasındakı qarşılıqlı rəğbət və etimadın, ölkələrimizin və ümumilikdə regionumuzun gələcəyinə aydın baxışlarının üst-üstə düşməsinin, mövcud imkanlardan hər iki respublikanın mənafeyi naminə faydalanmaq əzminin çox böyük təsiri var. Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan və Özbəkistan prezidentləri dövlət və rəsmi səfərlərdən əlavə müxtəlif beynəlxalq tədbirlər çərçivəsində də tez-tez görüşürlər.

Bu günlərdə Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyev Azərbaycan dövlət səfəri də bu baxımdan tarixi bir hadisə oldu. Onun Özbəkistan Prezidenti seçildikdən sonra ilk səfərini məhz Azərbaycana etməsi iki ölkə arasındakı qarşılıqlı münasibətlərinin səviyyəsindən xəbər verir.

Münasibətlərin aynası

Bu səfər iki ölkə arasındakı münasibətlərin aynası kimi böyük simvolik mənə daşımaqla yanaşı, konkret nəticələri ilə də son dərəcə səmərəli oldu. İlk növbədə səfər proqramı çərçivəsində olan görüşlərdə son illər qarşılıqlı münasibətlər zəminində əldə edilmiş bütün nailiyyətlər və yeni imkanlar dəyərləndirildi. Beynəlxalq platformalarda müştərək fəaliyyət, energetika, nəqliyyat, iqtisadi, humanitar və digər sahələrdə qarşılıqlı əlaqələr də daxil olmaqla kifayət qədər geniş spektrdə əməkdaşlıq perspektivləri nəzərdən keçirildi və ölkələrimizi yetərincə ciddi nəticələrə gətirib çıxarmış düzgün yolun yaxın gələcəkdə də davam etdirilməsinə dair məqsədyönlü qərarlar qəbul olundu. Xüsusilə səfər zamanı Ali Dövlətlərarası Şuranın yaradılması barədə müqavilənin imzalanması çox böyük əhəmiyyəti var. Ölkələrimiz arasındakı münasibətlərin yüksək səviyyəsinin, qarşılıqlı münasibətlərinin daha bir göstəricisi olan bu müqavilə eyni zamanda Azərbaycanla Özbəkistanın əməkdaşlıq gündəliyində kifayət qədər əhatəli planların, bu strateji planları həyata keçirməkdən ötrü güclü iradənin olduğunu göstərir.

Səfər zamanı bu müqavilədən başqa, "Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidməti ilə Özbəkistan Respublikasının Rəqabətin İnkişafı və İstehlakçıların Hüquqlarının Müdafiəsi üzrə Komitəsi arasında əməkdaşlıq", "İcəzə blanklarının elektron mübadiləsi üzrə informasiya sisteminin tətbiqi sahəsində əməkdaşlıq", "Mədəniyyət sahəsində əməkdaşlıq", "Azərbaycan Respublikası və Özbəkistan Respublikası vətəndaşlarının vizasız gediş-gəlişi haqqında Sazişə əlavə və dəyişikliklərin edilməsi" haqqında protokollar imzalandı. Eləcə də "Energetika sahəsində əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi", "Gənclər siyasəti və idman sahələrində əməkdaşlıq" haqqında sazişlərə, "Azərbaycan Respublikası Təhlükəsizlik Şurasının Katibinin Xidməti ilə Özbəkistan Respublikasının Prezidenti yanında Təhlükəsizlik Şurasının Aparatı arasında əməkdaşlıq haqqında Me-

morandum"a imza atıldı. Səfər zamanı iki yol xəritəsi də imzalandı. Bunlardan biri media sahəsində əməkdaşlığın inkişafını nəzərdə tutur. Digəri isə 2023-2024-cü illərdə iki ölkə arasında hərtərəfli strateji tərəfdaşlığın dərinləşdirilməsi barədədir.

20 sənəd imzalandı

İmzalanmış sənədlərin geniş sahələri əhatə etməsi qarşılıqlı birgə faydalar yaratmaqdan ötrü mövcud imkanların nə qədər əhatəliliyinə və bu imkanları reallığa çevirmək əzminə dəlalət edir. Əsas perspektivlərdən biri Azərbaycanın son onilliklərdə kifayət qədər uğur qazandığı, böyük tarixi nailiyyətlərə imza atdığı energetika sektorundadır. Azərbaycan və Özbəkistanın enerji sahəsində əməkdaşlığı üçün çox böyük perspektivlər var. Hər iki ölkənin enerji şirkətləri qarşılıqlı şəkildə fəaliyyət göstərir. İmzalanmış yeni sənədlər, təməli qoyulan yeni strateji planlar bunun daha da inkişaf etdirilməsinə yol açacaqdır. Münasibətlərdə daha bir ümidverici tendensiya nəqliyyat-logistika sahəsindədir. Həyata keçirilən məqsədyönlü siyasət, yerinə yetirilən global layihələrin səmərəli nəticələri, qurulan müasir infrastruktur sayəsində Azərbaycan getdikcə beynəlxalq nəqliyyat-logistika qovşağına çevrilir. Respublikamız beynəlxalq nəqliyyat şəbəkələrinə uğurla inteqrasiya oluna bilib. Ölkəmizdən keçməklə yük axını ildən-ilə artır. Bu axına yeni tərəfdaşlar qoşulur. Azərbaycanla Özbəkistan arasında da yük axınının zamanla artması müşahidə olunmaqdadır. Əldə edilən razılaşmalar, verilən birgə qərarlar bu sahədə əməkdaşlığın genişlənməsinə təkan verəcək. Azərbaycan vasitəsilə Mərkəzi Asiya ölkələrindən, o cümlədən Özbəkistandan yükdaşımaların həcmi daha da artacaq. Prezident İlham Əliyevin ötən ilin iyununda Özbəkistana dövlət səfəri zamanı imzalanmış "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Özbəkistan Respublikası Hökuməti arasında beynəlxalq avtomobil əlaqələri haqqında Saziş" bu baxımdan mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

İki ölkə arasında aparılan danışıqların, əldə olunan razılaşmaların praktik nəticələrinə əsaslanan və Özbəkistan ictimaiyyəti çox yaxın zamanlarda şahid olacaq. Bunun əsas indikatorlarından biri kimi investisiyaların inkişaf dinamikasında da böyük gözləntilər var. Bir müddət əvvəl 500 milyon dollar nizamnamə kapitalı ilə yaradılan Birgə İnvestisiya Fondu öz səmərəsini verəcək.

Mədəni zəmin

Azərbaycan və Özbəkistan münasibətlərindən söhbət gedərkən bunun mədəni zəmini də diqqətdən kənar qalmamalıdır. Bizi ortaq tarixi köklər, birgə mədəniyyət, eyni milli-mənəvi dəyərlər birləşdirir. İki ölkənin qarşılıqlı əlaqələrinin təməlinə çox nəhəng mədəni fəaliyyət durur. Azərbaycan və Özbəkistan cəmiyyətləri arasında çoxəsrlik tarixi əlaqələr var. Bu əlaqələrə söykənərək istər sovet dövründə, istərsə də müstəqillik illərində iki ölkə hər zaman bir-birinin yanında olub, qarşılıqlı dəstəyini bir-birindən heç zaman əsirgəməyib.

Ötən əsrin 30-cu illərində kütləvi repressiyalar zamanı on minlərlə azərbaycanlı Özbəkistanda sığınacaq tapıb. Hazırda 70 minə yaxın azərbaycanlı soydaşımız Özbəkistanda yaşayır. Onlar bu ölkənin sosial, ictimai, iqtisadi həyatında çox fəal iştirak edirlər.

Ortaq tarixi köklərə əsaslanan mədəniyyət amili daim diqqətdə saxlanılır, müasir dövrdə də bu sahənin müştərək zəmində inkişafı, cəmiyyətlərin ölkələrdəki yeni mədəniyyət tendensiyaları ilə yaxından tanışlığı, sadə dildə desək, əsrlər əvvəl olduğu kimi yenə də bir-birindən görüb-götürməsi üçün dövlətlər səviyyəsində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir. Azərbaycanda böyük uğurla keçirilmiş Özbəkistanın Mədəniyyət Günləri buna bir nümunədir. Həmin günlərdə təşkil olunan bir-birindən maraqlı proqramlarla Azərbaycan tamaşaçıları qardaş xalqın nümayəndələrinin yüksək ustalıqına, istedadına bir daha şahid oldular.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ölkələrimiz arasında digər sahələrdə olduğu kimi, humanitar sahədə də əlaqələrin inkişafına xüsusi önəm verir: "Biz ölkələrimiz arasında humanitar əməkdaşlığı çox yüksək qiymətləndiririk. Bu, tamamilə təbiidir, çünki xalqlarımız qardaş xalqlardır, yaxın xalqlardır. Biz özbək ədəbiyyatını, musiqisini, mədəniyyətini çox sevirik. Yəni bunlar sizin üçün olduğu kimi, bizim üçün də əziz və doğmadır".

Özbəkistan haqq işimizdə yanımızdadır

Özbəkistan bu doğmalığı, qardaşlığa, dostluğa sadıqlığı illər əvvəl təcəvüzar Ermənistanın işğalına məruz qalan və böyük bir dövr ərzində tarixi ədalətin bərpası üçün mübarizə aparan Azərbaycanın haqq savaşına münasibətində sübuta yetirib. Hazırda Özbəkistanda böyük bir erməni icması yaşayır. Amma bütün bunlara baxmayaraq, indiyə qədər Özbəkistanda Ermənistanın, Ermənistanda isə Özbəkistanın səfirliyi fəaliyyət göstərmir. Azərbaycanın torpaqlarının bir qismini uzun illər işğal altında saxlamış, bir milyona yaxın vətəndaşımızı yurtdan didərgin salmış, qurulu yurdlarımızı tar-mar etmiş, tarixi abidələrimizi dağıtmış, dəyərlərimizi təhqirə məruz qoymuş Ermənistanın işğalçı, vandal əməllərinə münasibətini qardaş Özbəkistan məhz bu cür ifadə edib.

Eyni doğma münasibəti 44 günlük Vətən müharibəsindəki zəfərimizdən sonra azad yurdlarımızda başlanmış bərpa-quruculuq prosesində də gördük. İşğaldan tam azad edilmiş Füzulidə Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyevin şəxsi təşəbbüsü ilə məktəb inşa olunub. Məlum olduğu kimi, Qarabağda, Şərqi Zəngəzurdə bərpa-quruculuq işlərini Azərbaycan heç bir xarici dövlətdən, beynəlxalq qurumdan maddi yardım almadan öz vəsaiti hesabına həyata keçirir. Amma dost payının da dəyəri bir başqadır. Özbəkistanın azad Füzulidə ucaltdığı ən müasir standartlara uyğun 960 şagird yerlik məktəb binası son dərəcə böyük anlam daşıyır. Bu bir qardaşlıq, həmrəylik, dəstək jestidir. Üstəlik, inşa olunmuş məktəb özbək xalqının dahi oğlu Mirzə Uluqbəyin adını daşıyır və bu, təkcə təhsil ocağı deyil, eləcə də bizim dost və qardaşlığımızın daha bir mərkəzi olacaq. Özbəkistan Prezidentinin işğaldan azad edilən ərazilərə səfəri, sözügedən məktəb binasının, eləcə də yeni tikilmiş bir sıra obyektlərin açılışları, yeni layihələrlə tanışlıq səmimi və qardaşlıq münasibətlərinin təəcəssümü kimi yadda qaldı. Təhsil işində, maarif və inkişaf nurunda Azərbaycan və Özbəkistanın əsrlərinin özündən gələn doğmalığa tarixinin yeni şərəf salnaməsi yazılacaq.

İntibah dövrü

Ümumilikdə bu səfər Azərbaycanın xarici siyasətində Mərkəzi Asiya ölkələri, o cümlədən Özbəkistanla münasibətlərin nə qədər böyük yer tutduğunu, həmçinin həmin ölkələr üçün də Azərbaycanın mühüm əhəmiyyətini göstərdi. Özbəkistan Mərkəzi Asiyanın ən böyük dövlətlərindəndir. Bu ölkə son illər sürətli inkişaf yolundadır. Özbəkistanın tərəqqisi üçün çox böyük potensial var. Dahi özbək mütəfəkkiri Əlişir Nəvainin öz "Xəmsə"sini Nizami Gəncəvinin "Xəmsə"sindən ilhamlanaraq qələmə almasından tutmuş Bakıdakı İçərişəhərdə yerləşən, XV əsrə aid Buxara karvansarasına, XVI-XVII əsrlərdə yaşamış Azərbaycan filosofu, şairi və böyük din xadimi, əslən Qarabağdan olan Yusif ibn Məhəmmədcən Qarabağının Özbəkistanın Səmərqənd şəhərində yerləşən məzarına qədər bir çox tarixi dəlillər də göstərir ki, Azərbaycanda və Özbəkistanda inkişaf prosesləri qarşılıqlı şəkildə bir-birinə təsir göstərir. İki ölkə üçün yeni dəyərlər vardır.

Son illər ölkələrimiz arasında böyük sürətlə genişlənən əlaqələri bu baxımdan münasibətlərin intibahı dövrü də adlandırmaq olar. Müstəqillik illərində iki qardaş ölkə arasında əlaqələrin inkişafında və dövlətlərarası münasibətlərin formalaşmasında Ulu Öndər Heydər Əliyevin və Özbəkistanın sabiq prezidenti İslam Kərimovun müstəsna xidmətləri olub. Dövlət rəhbərlərinin qarşılıqlı səfərləri zamanı münasibətlərin strateji istiqamətləri müəyyənləşib, ölkələrin səfirlikləri fəaliyyətə başlayıb, münasibətlərin hüquqi bazası yaradılıb. İndiyə qədər iki ölkə arasında 160-dan çox sənəd, o cümlədən Strateji tərəfdaşlığın dərinləşdirilməsi və hərtərəfli əməkdaşlığın inkişafına dair Bəyannamə imzalanıb.

Türk dünyasına töhfə

Son illərdə Azərbaycan-Özbəkistan münasibətləri tarixinin, demək olar ki, ən yüksək səviyyəsinə çatıb. Xüsusilə ötən il əlaqələrin inkişafında son dərəcə məhsuldar oldu. 2022-ci ildə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Özbəkistana üç dəfə səfər etdi. Dövlət rəhbərimiz ötən il iyunun 21-22-də Özbəkistana dövlət səfəri həyata keçirdi. Sentyabrın 15-16-da Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv ölkələrin Səmərqənddə keçirilmiş sammitində fəxri qonaq qismində iştirak etdi. Noyabrın 10-11-də isə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə görüşündə iştirak üçün Özbəkistanda səfərdə oldu. Bütün bu səfərlər zamanı əldə edilmiş razılaşmalar Özbəkistanla əlaqələrimizin yeni mərhələdə əsas konturlarını müəyyənləşdirdi, ümumən Azərbaycan dövlətinin Mərkəzi Asiya siyasətində yeni üfüqlər açdı.

Azərbaycanın Özbəkistan və digər Orta Asiya ölkələri ilə getdikcə genişlənən əməkdaşlığı türk dünyasının bu gününə və gələcəyinə böyük töhfədir. Bu əlaqələr, qarşılıqlı güvən, gələcəyə bəlgə baxış türkdümlü ölkələrimizin parlaq bir nümunə yaradır, XXI əsrdə türk dünyasını həlledici gücə çevirir.

*İradə ƏLİYEVƏ,
"Azərbaycan"*